

מראי מקומות - יומא

יה:

הרי זו שבועה לבטל את המצוה, ושבועה לבטל את המצוה לא חלה. והרש"ש תירץ בשני דרכים: א. שמכל מקום היא שבועת שוא. ב. שמה שבועה לבטל את המצוה אינה חלה הוא גם כן רק מכח דרשת חז"ל, שמיחל הוא לחפצי שמים, ולפי הצדוקים השבועה חלה. והוסיף, שמפני זה אין אומרים שהיא כשבועת אונסין שאינה חלה, משום שיתכן שהם חולקים גם על דרשה זו.

ובשו"ת חתם סופר (א"ח קע"ו) תירץ, שהשבועה חלה כיון שהיא כוללת דברים נוספים, ואף שאין אנו סבורים שהשבועה כוללת באופן זה, אבל יתכן שהצדוקים סוברים שדינה כשבועה כוללת. או שלהצדוקים חלה שבועה לבטל מצוה כזו כיון שאינה אלא דרשה בעלמא, וכמו שכתב הר"ן (פ"ג דשבועות) שבועה חלה על דין שנלמד מדרשה.

ובתוספות רעק"א הביא קושיית המים חיים, שהרי הם אנוסים בדעתם, ואפשר שיהיו נשבעים לשק. ותירץ, שכיון שהיו יודעים שמשיבועין כל כהן גדול, מי שהשבועה חמורה לו לא היה מכניס עצמו בכך. והחזון איש (א"ח קכ"ג, י"ז) כתב, שחוטא זה אינו בעל דעה, אלא יצרו הטעתו, ואף שנחשד להימשך אחר תאות ההמראה, לא נחשד לעבור על השבועה.

ו. משביעין אנו עליך

הקשו האחרונים, מדוע צריך להשביעו כלל, הלא היו יכולים לראות לפני ולפנים דרך הפשפש. וכתב רעק"א שתקנת השבועה עדיפה שהיא מועילה אף לאותה שנה, מה שאין כן ראייה דרך הלול מועילה רק לשנה הבאה. והרש"ש כתב, שאין זו עצה טובה, שהיו חוששין שמא הרואין עצמון יהיו צדוקין, שהרי לא היו מכירין בהם.

ז. ובמה קורין לפניו וכו'

פירש רש"י, שנקט דברים שממשיכין את הלב לשומעו, ואין שינה חוטפתו. ופירש הרש"ש שדברים אלו הם מוקשים להבנה, וצריך לשים לב עליהם, ולהעמיק הרעיון בהן, ובזה יפיג שינתו.

עוד דייק הרש"ש ממה שאמרו 'במה קורין לפניו' שכשקורא בעצמו אין קפידא באיזה מקום יקרא, ורק כששומע מאחרים, יש לחוש שיסיח דעתו מהשמיעה וישן, ובחרו בהם מהטעמים האמורים.

א. לא ישא אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינה אחרת כתב הבית מאיר (אה"ע, סי' ב' סעי' י"א) שלשון הגמרא והרמב"ם משמע דוקא בנושא אשה מלבד אשתו הראשונה, אבל במתה או נתגרשה, אף שיש לו בנים ממנה מותר, ומשום שעל הרוב מוליך בניו הקטנים עמו, ואין לחוש. והשפת אמת כתב שהאיסור הוא רק בהולך למקום פלוני לזמן קצר, אבל כשנושא שתי נשים בקביעות בשתי מקומות אין חשש איסור.

ב. מאן הויא ליומא

תמה הבן יהודיע, מדוע היו גדולי עולם אלו צריכין לכך, היתכן שלא היו יכולים להיות זמן קצר בלא אשה. וביאה, שיש מנהג רע באיזה מקומות, שאין הבחורים נושאים נשים עד שהם בני שלושים וארבעים. והיו האמוראים רוצים להוכיחם על זה, ולכך עשו הכרזה זאת, כדי לעורר כל העם לעשות קל וחומר בעצמן, ומה גדולים אלו, שכל חיותם בתורה ועבודה, ויש להם נשים, יראים הם כל כך משום חשש קרי, עד שנושאים נשים לזמן קצר, כל שכן הבחורים ההמונים שיצטרם חזק שצריכין לישא נשים.

ג. מאן הויא ליומא וכו'

כתב היעב"ץ שמכאן יש להוכיח שפלגש מותרת להדיוט, שהרי פשוט שלא היו כותבים כתובה ליום אחד, אלא שנשארה בתורת פלגש, שאין לה כתובה, והטעם שאין בה איסור להשהות אשה בלא כתובה הוא משום שעל מנת כן נשאה, והיא עומדת לצאת, ולכך לא שייך בזה הסברא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, עיין שם.

ד. יחודי הוּו מיחדי להו

פירש רש"י, והנשוי אינו מתאוה כל כך כמי שאינו נשוי. והקשו התוספות, שהרי אסור להתייחד עם אשתו נדה קודם שנבעלה. ולכן פירשו, שמתחילה לא נתכוונו לביאה אלא ליחוד בלבד ולכך לא היה להן דם חימוד כלל. והתוספות ביבמות (ז'ז) פירשו על דרך זה, אלא שכתבו שפעמים היה בא עליה, ולכן היה פת בסלו, אבל כיון שפעמים לא בא, לא היה להן דם חימוד.

ה. משביעין אנו עליך

תמהו האחרונים, מה הועילה שבועה זו, הלא אם צדוקי הוא